

*Н. М. Левченко,
д. держ. упр., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Запорізький національний технічний університет
Ж. О. Кулик,
магістр, Запорізький національний технічний університет*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*N. Levchenko,
doctor of sciences of state administration, associate professor, Zaporozhia national technical university
Zh. Kulik,
master, Zaporozhia national technical university*

IMPROVED METHODS OF ANALYSIS OF FINANCIAL PERFORMANCE OF A COMPANY

Розглянуто суть поняття "фінансові результати діяльності підприємства". Доведено, що сучасні умови господарювання спонукають до перегляду процесу визначення та аналізу фінансових результатів діяльності, зокрема, балансового (нерозподіленого) прибутку підприємства, який є одним із визначальних чинників економічного розвитку. Удосконалено методологію аналізу фінансових результатів діяльності підприємства, як процесу пошуку та реалізації найбільш ефективних рішень щодо їх формування та розподілу, який базується на координації дій з іншими підсистемами управління підприємством та здійснюється задля досягнення ефективної діяльності підприємства і зміцнення його фінансової стійкості. Обґрунтовано доцільність запровадження запропонованої методології аналізу балансового (нерозподіленого) прибутку підприємства. Доведено потребу поєднання аналізу фінансових результатів з аналізом податкової та дивідендної політики підприємства, оскільки саме вони мають найвагоміший вплив на прийняття управлінського рішення щодо розподілу прибутку.

The essence of the concept of "financial performance". Proved that modern economic conditions encourage the revision of the process of identifying and analyzing financial performance, in particular, the balance (retained) profits of the enterprise, which is one of the main factors of economic development. The methodology of analysis of the financial performance of the company as a process of finding and implementing the most effective solutions for their formation and distribution, based on coordination with other subsystems of the enterprise management and implemented to achieve the efficient operation of the company and strengthen its financial stability. The expediency of implementation of the proposed methodology for analyzing the balance sheet (retained) profits of the enterprise. Proved the need for a combination of analysis of the financial results of the analysis of the tax and dividend policy of the company, as they have a significant influence on managerial decisions on the distribution of profits.

*Ключові слова: прибуток, нерозподілений прибуток, фінансовий результат, ефективність, оцінка.
Key words: income, retained earnings, financial performance, efficiency, evaluation.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасна методика визначення результату діяльності, а також порядок його розподілу не завжди надає

користувачам публічної фінансової звітності достовірну інформацію, яка є підґрунтям для оцінки ефективної діяльності суб'єктів господарювання. Саме тому сучасні

Таблиця 1. Тракткування поняття "фінансовий результат"

Автор (джерело)	Тракткування поняття «фінансовий результат»
Ануфрієв В.Є. [1]	1) визначається показником прибутку або збитку, що формується протягом календарного (господарського) року; 2) є різницею від порівняння сум доходів і витрат підприємства
Білик Т.О. [2]	прибуток або збиток суб'єкта господарювання, що визначається як різниця між сукупними доходами та витратами підприємства і за позитивного його результату представляє додаткову вартість, виступає одним із джерел фінансування подальшого розвитку та поточної діяльності підприємства, основним критерієм оцінки її ефективності
Борисов А.Б. [3]	підсумки господарської діяльності підприємства або його підрозділів, приріст (зменшення) вартості власного капіталу. Визначаються шляхом співставлення витрат з отриманими доходами
Бутинець Ф.Ф. [4]	прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг)
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. [6]	1) різниця між доходами та витратами підприємства чи його окремого підрозділу за певний час; 2) приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності у звітному періоді
Опарін В.М. [8]	зіставлення регламентованих податковим законодавством доходів і витрат (перевищення доходів над витратами становить прибуток, зворотнє явище характеризує збиток)
Пушкар М.С. [12]	прибуток або збиток, отриманий в результаті господарської діяльності
Ткаченко Н.М. [13]	доходи діяльності підприємства за вирахуванням витрат діяльності

умови господарювання спонукають до перегляду процесу визначення та аналізу фінансових результатів діяльності, зокрема, прибутку підприємства, який є одним із визначальних чинників економічного розвитку [12].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивченням значимості та ролі аналізу фінансових результатів у системі управління підприємством займалися такі вітчизняні вчені, як Бутинець Ф.Ф. [4], Білик М.Д. [2], Опарін В.М. [8], Панченко І.А. [10], Пушкар М.С. [12], Худолій Л.М. [15], Вороніна О.О. [5], Мочерний С.В. [9], Петренко Н.І. [11] та інші. Не применшуючи внеску вчених і науковців у розвиток теоретичних та організаційно-методичних положень аналізу результативності господарської діяльності, дотепер залишаються невирішеними ряд теоретичних і практичних питань з аналізу оптимальності розподілу прибутку підприємства, що саме і актуалізує обрану тематику дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою є удосконалення методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємства, як процесу пошуку та реалізації найбільш ефективних рішень щодо їх формування та розподілу, який базується на координації дій з іншими підсистемами управління підприємством та здійснюється задля досягнення ефективної діяльності підприємства і зміцнення його фінансової стійкості.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Проблеми аналізу фінансових результатів та розробки політики управління прибутком підприємства завжди знаходились у центрі уваги вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Проте навіть значна кількість існуючих розробок не стали підґрунтям формування єдиного підходу щодо трактування сутності поняття "фінансовий результат", про що свідчать дані таблиці 1.

Провівши аналіз трактування науковцями поняття "фінансовий результат", приходимо до висновку, що фінансовий результат — один із найважливіших показників діяльності підприємства, який відображає зміну власного капіталу за результатами здійснення виробничо-фінансової діяльності за визначений період часу.

Фінансовий результат підприємства здебільшого ототожнюють із прибутком, проте це не завжди коректно, оскільки можливі випадки, коли підприємство працює збитково. Визначення й опис поняття "збиток" у літературних джерелах зустрічається нечасто. Це пов'язано з тим, що категорії "прибуток" і "збиток" протилежні за змістом, але водночас виражають зміст поняття "фінансовий результат". Тому, даючи характеристику прибутку, про збиток забувають. Збиток — це своєрідний антипод прибутку, і порядок його формування нічим не відрізняється від позитивного результату діяльності, тобто збиток також знаходять як різницю доходів і витрат діяльності господарюючого суб'єкта, тільки результат має від'ємне значення [14, с. 136].

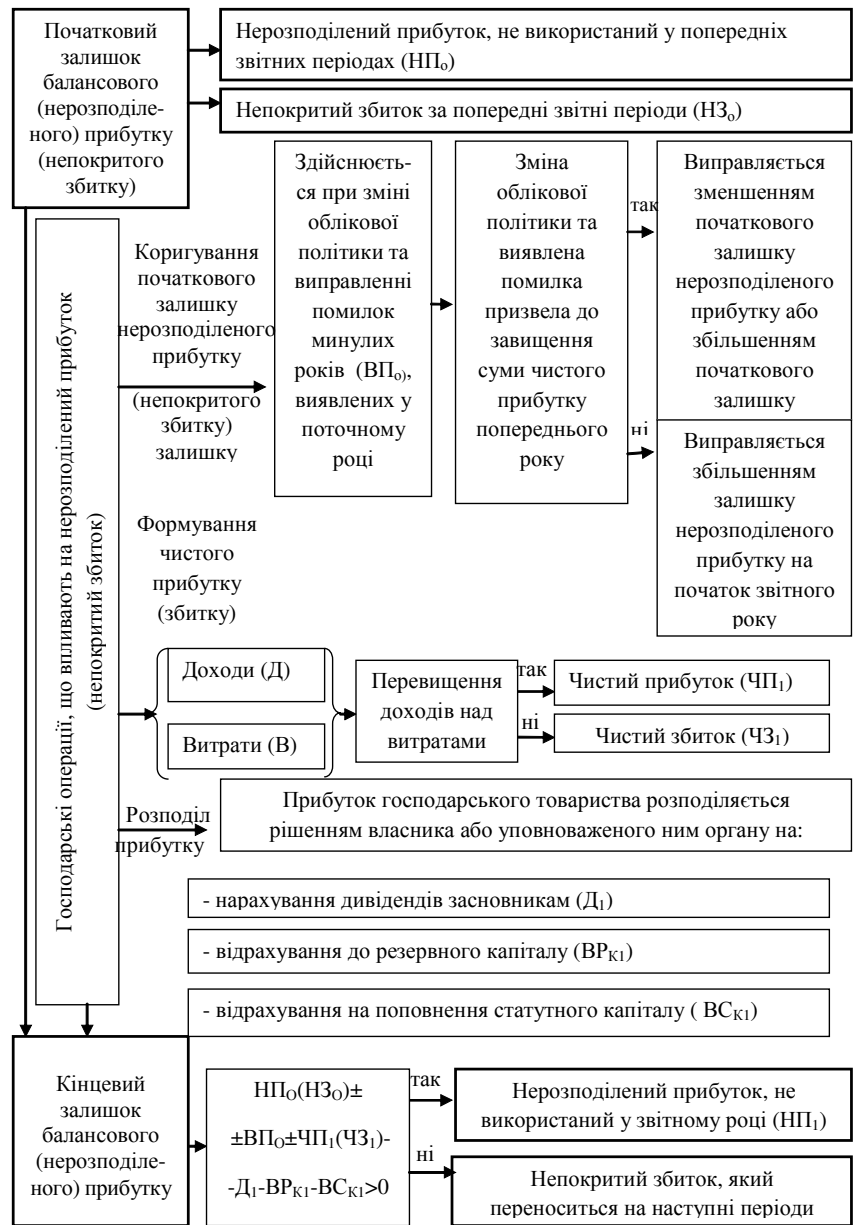

Рис. 1. Формування фінансового результату та нерозподіленого прибутку підприємства

Джерело: уточнено [16].

Серед усіх видів прибутку важливе значення при аналізі фінансових результатів має балансовий (нерозподілений) прибуток, оскільки він відображається у балансі підприємства у складі власного капіталу та є кінцевим показником діяльності. Балансовий (нерозподілений) прибуток в загальній класифікації прибутку виділяється за ознакою характеру використання прибутку [11, с. 100]. Тобто весь прибуток, отриманий за результатами діяльності звітного періоду поділяється на дві частини: розподілений та нерозподілений. Нерозподілений прибуток виражається в тій частині прибутку, що залишається після розподілу на дивіденди, поповнення резервного капіталу та основні напрямки розвитку діяльності підприємства (рис. 1) [12]. Традиційно прийнято аналізувати саме ту частину прибутку, що розподілена, тож балансовий (нерозподілений) прибуток залишається поза увагою аналітиків і не відіграє належної ролі при прийнятті управлінських рішень. Отже, на-

гальною потребою сьогодення є удосконалення методології аналізу прибутку підприємства шляхом доповнення таким етапом аналізу, як аналіз оптимальності розподілу балансового (нерозподіленого) прибутку (рис. 2).

Як правило, аналіз прибутку традиційно розпочинається з аналізу змін в часі. Тож і при аналізі нерозподіленого прибутку не слід ігнорувати існуючих традицій, а розпочинати з вивчення показників динаміки. Проте варто пам'ятати, що показники динаміки змін нерозподіленого прибутку не дозволяють в повній мірі зробити об'єктивні висновки щодо оптимальності розподілу прибутку [7]. Тому в подальшому доцільним є проведення факторного аналізу, за результатами якого існує можливість встановити ступінь впливу окремих факторів на зміну нерозподіленого прибутку та можливі шляхи оптимального його розподілу. З цією метою доцільним є застосування, зокрема, прийомів методу елімінування,

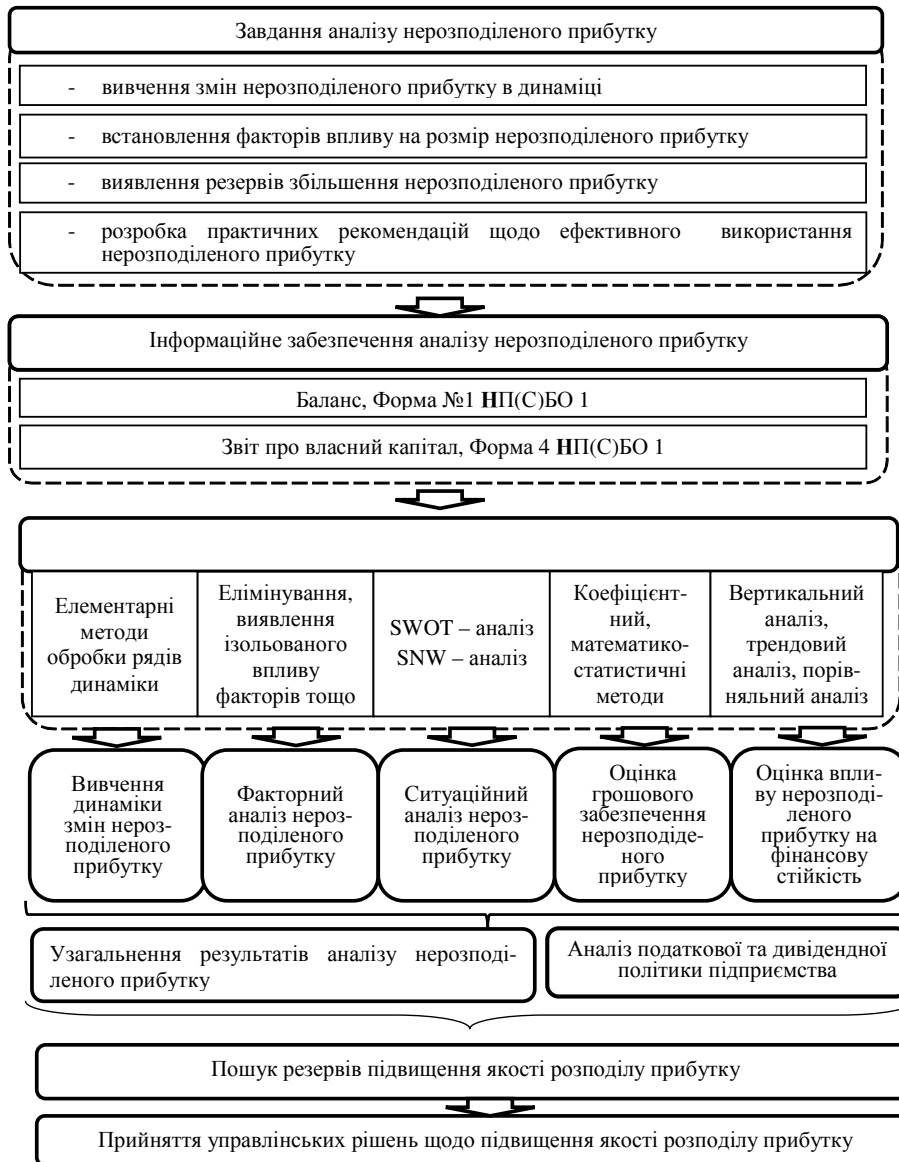

Рис. 2. Методологія аналізу балансового (нерозподіленого) прибутку підприємства

Розробка автора.

методів виявлення ізольованого впливу факторів та ін.

Наступним етапом аналізу має стати ситуаційний аналіз, який варто виконати за допомогою SWOT- та SNW — аналізу. SWOT-аналіз — це визначення сильних і слабких сторін підприємства, а також можливостей і загроз, що витікають з його найближчого оточення (зовнішнього середовища). SNW-аналіз — це модернізований SWOT-аналіз, він включає крім слабких та сильних сторін, ще й нейтральну сторону, а саме середньогалузевий стан. Ситуаційний аналіз нерозподіленого прибутку дозволить цілісно оцінити вагомість нерозподіленого прибутку як джерела фінансування господарської діяльності в умовах змін зовнішнього середовища та ухвалити найефективніші управлінські рішення щодо його ефективного використання.

Нерозподілений прибуток, як відомо, є складовою власного капіталу підприємства, тобто власним джерелом фінансування господарської діяльності, а отже, він має суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства та його фінансову стійкість. Тож, для встановлення вагомості впливу нерозподіленого прибутку на фінансовий

стан підприємства необхідним є визначення рівня грошового забезпечення нерозподіленого прибутку (КГЗНП):

$$КГЗНП = \frac{ГК}{НП},$$

де КГЗНП — коефіцієнт грошового забезпечення нерозподіленого прибутку;

ГК — грошові кошти (р. 1165 ф.1 Баланс);

НП — нерозподілений прибуток (р. 1420 ф.1 Баланс).

Результати оцінки грошового забезпечення нерозподіленого прибутку дозволять отримати відповідь на запитання, що є причиною нестачі (дефіциту) чи надлишку забезпечення грошових коштів нерозподіленого прибутку і таким чином встановити вплив нерозподіленого прибутку на фінансову стійкість підприємства.

Здійснюючи аналіз нерозподіленого прибутку як складової власного капіталу, його необхідно водночас поєднувати з аналізом податкової та дивідендної політики підприємства, оскільки саме вони мають найвагоміший вплив на прийняття управлінського рішення щодо розподілу прибутку.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Підводячи підсумок вищевикладеному, варто наголосити, що використання при оцінці фінансових результатів перелічених методів та прийомів аналізу дозволить розробити практичні рекомендації щодо оптимального розподілу прибутку підприємства та забезпечить прийняття обґрунтованих управлінських рішень з ефективного ведення господарської діяльності підприємства.

Література:

1. Ануфриев В.Е. Учет формирования финансово-го результата и распределения прибыли организации / В.Е. Ануфриев // Бухгалтерский учет. — 2001. — № 10. — С. 17—24.
2. Білик М.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: монографія / М.Д. Білик, Т.О. Білик. — К.: КНУТД, 2012. — 280 с.
3. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. — М.: Книжный мир, 2001. — 895 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік / Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 672 с.
5. Вороніна О.О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: авторефер. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / О.О. Вороніна; Харківський нац. економічний ун-т. — Харків, 2009. — 25 с.
6. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник: навчальний посібник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. — К.: Знання, 2010. — 1072 с.
7. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: навчальний посібник / Г.І. Купалова. — К.: Знання, 2008. — 639 с.
8. Опарін В.М. Фінанси: загальна теорія / В.М. Опарін. — КНЕУ, 2000. — 357 с.
9. Основы экономической теории: учебник / С.В. Мочерний, В.К. Симоненко, В.В. Секретарюк, А.А. Устенко. — К.: Знання, 2000. — 607 с.
10. Панченко І.А. Методика зовнішнього фінансового аналізу фінансових результатів діяльності: практика застосування на прикладі підприємств молокопереробної галузі / І.А. Панченко // Вісник ЖДТУ. — 2012. — № 2. — С.86—92.
11. Петренко Н.І. Удосконалення методики обліку операцій з нерозподіленим прибутком / Н.І. Петренко, Н.І. Локтіонова // Вісник ЖДТУ. — 2011. — № 4. — С. 100—105.
12. Пушкар М.С. Фінансовий облік: підручник / М.С. Пушкар // Тернопіль: Kart-blansh, 2002. — 628 с.
13. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. — К.: Алерта, 2011. — 976 с.
14. Уткіна Н.В. Економічний зміст фінансових результатів діяльності підприємства: історичний аспект / Н.В. Уткіна // Формування ринкових відносин в Україні. — 2007. — № 11. — С. 133—137.
15. Худолій Л.М. Теорія фінансів: навчально-методичний посібник / Л.М. Худолій. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. — 167 с.

16. Цюцяк І.Л. Удосконалення порядку відображення інформації про складові власного капіталу у фінансовій звітності / Цюцяк І.Л. // Економіка АПК. — 2013. — № 9. — С. 60—66.

References:

1. Anufriev, V.E. (2001), "Account of forming financial result and distribution of profit organization", *Bukhgalterskiy uchet*, no. 10, pp. 17—24.
2. Bilyk, M.D. (2012), *Finansovi rezultaty diialnosti malikh pidpriemstv: otsinka ta prognozuvannia* [Financial results of activity of small enterprises: estimation and prognostication], monograph, KNUITD, Kyev, Ukraine.
3. Borisov, A.B. (2001), *Bolshoy ekonomicheskyy slovar* [The large economic dictionary], textbook, Knizhnyu mir, Moskow, Russia.
4. Butynets, F. F. Chizhevskaya, L.V. Bereza, S.L. (2001), *Bukhhalterskiy finansovy oblik* [Financial Accountancy], Ruta, Zhytomyr, Ukraine, 672 p.
5. Voronina, O.O. (2002), "Management of industrial enterprise a financial result", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.04, Kharkiv National Economic University, Kharkiv, Ukraine, 205 p.
6. Zahorodnii, A. H. and Vozniuk, H. L. (2010), *Finansovo-ekonomichnyi slovnyk* [Financial and economic dictionary], textbook, Znannia, Kyiv, Ukraine, 1072 p.
7. Kupalova, G. I. (2008), *Teoriia ekonomichnoho analizu* [Theory of economic analysis], Znannia, Kyiv, Ukraine, 639 p.
8. Oparin, V. M. (2000), *Finansy: zahalna teoriia* [Finance: general theory], KNEU, Kyiv, Ukraine, 357 p.
9. Mocherniy, S. V., Simonenko, V. K. Sekretaryuk, V.V. and Ustenko, I.I. (2000), *Osnovy ekonomicheskoy teorii* [Foundations of Economic Theory], Znannia, Kyiv, Ukraine, 607 p.
10. Panchenko, I.A. (2012), "Method of external financial analysis of financial results of activity: practice of application on the example of enterprises of milk-processing branches industry", *Visnyk ZHDTU*, no.2, 86-92 p.
11. Petrenko, N.I. and Loktionova, N.I. (2011) "Improvement of method of account of operations with the retained earnings", *Visnyk ZHDTU*, no.4, 100—105 p.
12. Pushkar, M. S. (2002), *Finansovy oblik* [Financial Accounting], textbook, Kart-blansh, Ternopil, Ukraine.
13. Tkachenko, N. M. (2011), "Accounting, tax, financial accounting and reporting", *Alerta*, Kyiv, Ukraine.
14. Utkina, N. The Economic content of the financial results of the company: the historical aspect / N. Utkina // the Formation of market relations in Ukraine, 2007, No. 11, pp. 133—137.
15. Khudolii, L. M. (2003), *Teoriia finansiv: navchalno-metodichnii posibnyk* [Theory of finance: training methodical manual], Vidavnytstvo Evropeiskoho universitetu, Kyiv, Ukraine, 167 p.
16. Tsiutsiak, I.L. (2013), "Improvement order of reflection information about the constituents of property asset in the financial reporting", *Ekonomika APK*, no. 9, pp. 60—66.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2014 р.